

Przepisy wstępne.

§ 1.

1. Rozporządzenie niniejsze dotyczy bezpieczeństwa i higieny pracy pracowników zatrudnionych przy obsłudze żurawi o udźwigu powyżej 250 kg.

2. Żurawiem w rozumieniu przepisów niniejszego rozporządzenia jest dźwignica o ruchu obrotowym, przenosząca ciężar zawieszony na końcu stałej wysięgnicy lub ruchomego wysięgnika, a także dźwignica, przenosząca ciężar zawieszony na cięgnie wózka przesuwającego się po linach rozpiętych pomiędzy dwiema wieżami (żuraw linowy).

Przepisy ogólne w zakresie obsługi żurawi.

§ 2.

1. Pracownikiem obsługującym żuraw, zwanym w dalszym ciągu rozporządzenia „operatorem” lub „maszynistą” (dawniej zwanym „dźwigowym”), może być osoba, która ukończyła 18 lat życia i posiada odpowiedni stan zdrowia stwierdzony zaświadczeniem lekarskim oraz przydatność do pracy przy obsłudze żurawi.

2. Pracownikiem zawieszającym i odczepiającym z żurawia ładunki, a także inicjującym odpowiedni ruch żurawia i ładunków jest „hakowy” (dawniej zwany „ciężarowym”), którym może być osoba, która ukończyła 18 lat życia i posiada odpowiedni stan zdrowia stwierdzony zaświadczeniem lekarskim oraz przydatność do pracy przy obsłudze żurawi.

§ 3.

1. Operator żurawia powinien przejść odpowiednie przeszkolenie i odbyć co najmniej 100h potwierdzonej praktyki, przy obsłudze żurawia.

2. Operator żurawia powinien złożyć egzamin pisemny oraz praktyczny z wymaganych odeń wiadomości przed komisją powołaną przez właściwego ministra. Skład komisji i zakres wymagań (w zależności od typu żurawia) ustala właściwy minister.

3. Hakowy powinien złożyć egzamin z wymaganych odeń wiadomości przed komisją powołaną przez właściwego ministra. Skład komisji i zakres wymagań (w zależności od typu żurawia) ustala właściwy minister.

4. Operator żurawia powinien być przebadany przez lekarza celem kontroli dalszej przydatności do pracy na zajmowanym stanowisku.

5. Praca operatora może być wykonywana jedynie w oparciu o umowę o pracę lub własną działalność gospodarczą.

§ 4. Przy pracy na dwie lub więcej zmian – na każdą zmianę powinien być wyznaczony inny operator żurawia. Zatrudnianie operatorów ponad 8 godzin na dobę jest zabronione (rejestracja czasu pracy operatora przez odpowiednie urządzenie, np. tachograf). W 8-godzinny czas pracy

wliczona jest jedna 30-minutowa przerwa.

1. Operatorowi należy zapewnić odpowiednie zaplecze socjalne (pomieszczenie), w którym może się przebrać oraz pozostawić odzież roboczą i spożywać posiłki podczas przerwy.

§ 5. Dla każdego żurawia powinna być założona książka dyżurów, do której operator każdej zmiany wpisuje uwagi o stanie żurawia i jego urządzeń, zgodnie z instrukcją wydaną przez właściwego ministra.

§ 6.

1. Dla każdego żurawia powinna być założona książka kontroli.

2. Do książki kontroli wpisuje się wyniki wszystkich badań konstrukcji i urządzeń żurawia.

3. Rodzaje księzek kontroli określa właściwy minister.

4. Przy odbiorze żurawia wieżowego musi być obecny operator z uprawnieniami IŻ.

§ 7. Operator żurawia jest odpowiedzialny za obsługę żurawia, za utrzymywanie urządzeń w stanie należyтым i stosowanie się do instrukcji.

§ 8. Zabrania się dokonywania jakichkolwiek napraw lub prac konserwacyjnych w czasie ruchu żurawia.

§ 9. Oględziny, oczyszczanie i naprawa urządzeń elektrycznych może być dokonywana dopiero po wyłączeniu wyłącznika głównego żurawia lub po przerwaniu dopływu prądu przy pomocy wyłącznika samoczynnego.

§ 10. Operatorowi żurawia nie wolno:

1) zmieniać ustawienia wyłączników krańcowych;

2) zmieniać położenia lub ciężaru przeciwwagi;

3) dokonywać przemieszczeń lub przeróbek części składowych urządzeń żurawia;

4) przenosić ludzi na haku, chwytaku lub przenoszonym ciężarze.

5) Pracować podczas złych warunków atmosferycznych przy ograniczonej widoczności (np. śnieżyca, mgła, burza, obfite opady deszczu) i przy wietrze równym lub większym niż 14m/s.

§ 11.

1. W przypadku stwierdzenia braku lub uszkodzenia osłon i zabezpieczeń albo niewłaściwego działania jakichkolwiek urządzeń operator powinien bezzwłocznie przerwać pracę i zameldować o tym właścicielowi żurawia.

2. W przypadku stwierdzenia usterek, które mogą spowodować wypadek lub zniszczenie jakichkolwiek urządzeń, operator ma prawo odmówić uruchomienia żurawia i zameldować o tym bezpośredniemu przełożonemu.

3. Jeżeli operator stwierdzi, że dokonywanie przeładunku stwarza okoliczności niebezpieczne, powinien zameldować o tym bezpośredniemu przełożonemu i pracę przerwać aż do decyzji swoich przełożonych.

§ 12. Narzędzia lub inne przedmioty zabierane przez operatora do kabiny umieszczonej w górze powinny być przenoszone w specjalnej torbie lub podnoszone i opuszczane przy pomocy linki. Zrzucanie jakichkolwiek przedmiotów z wyżej położonych części żurawia jest zabronione.

§ 13.

1. Po zakończeniu remontu operator może rozpocząć pracę dopiero po otrzymaniu pisemnego zlecenia od właściciela żurawia.

§ 14.

1. Konserwację stałą urządzeń żurawia pod względem ich sprawności kierownictwo zakładu powinno powierzać konserwatorom z odpowiednimi uprawnieniami.

2. Kontrola mechanizmów żurawia powinna być dokonywana co najmniej co 30 dni oraz po każdorazowym 1-miesięcznym przestoju.

3. Żurawie starsze niż 25 lat, licząc wiek od daty produkcji, nie powinny być dopuszczane do użytku.

§ 15. Kierownictwo zakładu wyznacza bezpośrednich przełożonych nad operatorami. Do obowiązków przełożonych należy:

1) nadzór nad stanem urządzeń żurawia i zastosowanie odpowiednich środków celem usunięcia stwierdzonych braków;

2) nadzór nad racjonalną eksploatacją żurawia zgodnie z obowiązującymi przepisami, dotyczącymi ruchu i bezpieczeństwa;

3) nadzór nad pracą operatorów i nad przestrzeganiem przez nich obowiązujących przepisów;

4) kontrola ksiąg dyżurów.

Urządzenia kabiny.

§ 16. Zamknięte kabiny żurawi powinny być tak zbudowane, aby operator mógł widzieć całą przestrzeń w zasięgu pracy żurawia i obsługiwać bez trudności umieszczone w kabinie przyrządy.

§ 17. Kabiny otwarte powinny być zaopatrzone w daszek ochronny, osłaniający operatora przed ściekaniem smaru i opadami atmosferycznymi.

§ 18.

1. W okresie zimowym w kabinie żurawia powinna być zapewniona temperatura nie niższa niż 18°C, a w okresie letnim temperatura w kabinie nie powinna przekraczać 28°C.

2. Urządzenia do ogrzewania kabin powinny być tak umieszczone i izolowane, aby nie powodowały zbytniego nagrzania się części konstrukcyjnych kabiny.
3. Wnętrze kabiny powinno być odpowiednio oświetlane i wentylowane.
4. Okna kabin powinny być zaopatrzone w urządzenia do ich wycierania.
5. Podłoga kabiny na stanowisku operatora powinna być z materiału izolującego.
- 6) Natężenie hałasu w kabinie nie powinno przekraczać 70 dB.
- 7) Kabina operatora powinna być zaopatrzona w radiostację krótkofalową odpowiedniej jakości, zapewniającą operatorowi kontakt z hakowymi.
- 8) W przypadku występowania kolizji dźwignic kierownictwo ma obowiązek zaopatrzyć operatorów w drugą radiostację krótkofalową, służącą do komunikacji między operatorami.
- 9) Każdy żuraw musi być wyposażony w wiatromierz zalegalizowany przez odpowiedni urząd.

§ 19. W kabinie nie wolno przechowywać żadnych zbędnych, a w szczególności łatwopalnych, przedmiotów.

§ 20.

1. W kabinie powinna być umieszczona odpowiednia gaśnica.

Wejście i galerie.

§ 21.

1. Podłużnice drabin lub poręcze schodów powinny sięgać co najmniej 0,75 m ponad poziom wejściowy, chyba że zostały zastosowane inne zabezpieczenia przed upadkiem.
2. Drabiny i schody powinny posiadać szerokość co najmniej 0,45 m o wysokości stopnia do 0,30 m. Drabiny o długości ponad 10 m powinny mieć szczeble płaskie i podesty wypoczynkowe co 8 – 10 m.
3. Drabiny i schody o kącie nachylenia ponad 75° i wysokości ponad 5 m powinny posiadać zabezpieczenia w postaci łuków ochronnych.
4. U dolnego końca drabiny lub schodów należy umieścić napis ostrzegawczy „Osobom niezatrudnionym wstęp wzbroniony”.

§ 22. Pomosty i galerie powinny być zabezpieczone poręczami o wysokości 1,10 m oraz krawężnikiem o wysokości 0,15 m.

§ 23. Przewody jezdne żurawia lub wózka na wysięgniku lub moście powinny być przeprowadzone lub osłonięte w sposób wykluczający przypadkowe zetknięcie się z nimi pracownika.

Określenie nośności.

§ 24.

1. Wszystkie żurawie powinny być zaopatrzone w tablice z określeniem dopuszczalnego udźwigu.
2. Tablica powinna być umieszczona w miejscu widocznym. Napis powinien być czytelny.

§ 25. Podziałka wysięgnika przy żurawiach z ruchomym wysięgnikiem powinna działać sprawnie, a cyfry podające dopuszczalny udźwig w danym położeniu wysięgnika powinny być łatwo dostrzegalne.

Oświetlenie żurawia i terenu pracy.

§ 26. Żurawie pracujące obok siebie w ciemnej porze doby powinny być zaopatrzone w światła określające położenie części konstrukcyjnych.

§ 27. Żurawie (z wyjątkiem żurawi ręcznych, przyściennych i małych zakładowych żurawi przesuwnych) powinny być zaopatrzone w oświetlenie awaryjne.

§ 28.

1. Teren pracy żurawi powinien być dobrze oświetlony (60% dziennego światła).
2. Źródła światła powinny być tak umieszczone, aby nie powodowały oślepienia operatora. W braku miejscowego oświetlenia terenu, żuraw powinien być zaopatrzony we własne źródła światła, jak reflektory lub lampy (które oprócz innych wariantów, mogą być montowane na konstrukcji wysięgnika żurawia).

§ 29. Żurawie samochodowe i ciągnikowe powinny być zaopatrzone w światła zgodnie z przepisami drogowymi.

§ 30. Ręczne lampy przenośne używane przy obsłudze żurawia powinny być zasilane prądem o obniżonym napięciu.

§ 31. Żurawie o napędzie elektrycznym powinny posiadać odpowiednie uziemienie.

§ 32. Żurawie powinny być zaopatrzone w sygnał ostrzegawczy (klakson) o poziomie dźwięku co najmniej 96 dB.

§33. Żuraw powinien być montowany minimum 10 metrów nad najwyższym punktem (istniejącym lub planowym) w zakresie jego wysięgu. Wysokość ta powinna być mierzona od dołu ramienia żurawia.

Przepisy końcowe.

§ 34.

1. Szczegółowe przepisy w zakresie obsługi żurawi zawarte są w instrukcji stanowiącej załącznik nr

2 do niniejszego rozporządzenia.

2. Właściwi ministrowie wydadzą zarządzenia i instrukcje szczegółowe dostosowane do rodzaju urządzeń i warunków pracy w danym resorcie.

§ 35. Tekst niniejszego rozporządzenia powinien być podany do wiadomości pracowników przez wywieszenie w zakładzie pracy w miejscu widocznym.

§ 36. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

INSTRUKCJA W ZAKRESIE OBSŁUGI ŻURAWI

I. Czynności operatora przed rozpoczęciem pracy żurawia.

§ 1. Operator żurawia przed rozpoczęciem pracy powinien:

- 1) przeczytać zapis w książce dyżurów, dokonany przez operatora z poprzedniej zmiany;
- 2) sprawdzić stan narzędzi;
- 3) sprawdzić, czy na żurawiu nie znajdują się osoby niepowołane;
- 4) dokonać ogólnego przeglądu konstrukcji;
- 5) obejrzeć i sprawdzić wszystkie mechanizmy, łożyska, części ruchome lub trące i nasmarować je w miarę potrzeby;
- 6) sprawdzić hamulce i stan okładzin szczęk hamulcowych;
- 7) skontrolować chwytak względnie zblocze hakowe i w miarę potrzeby nasmarować je; sprawdzić stan linek pomocniczych i zabezpieczających;
- 8) sprawdzić (przy żurawiach przesuwnych na szynach), czy żuraw jest odhamowany;
- 9) odbezpieczyć (przy żurawiach z kabiną obrotową) hamulec mechaniczny obrotu kabiny;
- 10) sprawdzić, czy wszystkie nastawniki i urządzenia sterownicze w kabinie są w położeniu zerowym.

§ 2. Po włączeniu głównego wyłącznika operator powinien:

- 1) sprawdzić właściwe działanie wszystkich mechanizmów przez dokonanie próbnych poruszeń żurawia, wysięgnika, wózka i wciągarki;
- 2) sprawdzić działanie hamulców;
- 3) sprawdzić działanie wyłączników krańcowych.

§ 3. Po skontrolowaniu urządzenia i przejęciu narzędzi operator wpisuje swoje uwagi, nazwisko i godzinę rozpoczęcia pracy do książki dyżurów i od tej chwili jest odpowiedzialny za działanie i

pracę żurawia.

II. Czynności operatora w czasie pracy żurawia.

§ 4. Operator żurawia w czasie pracy powinien:

- 1) przestrzegać, aby wszystkie mechanizmy i części trące były odpowiednio smarowane;
- 2) nadzorować działania urządzeń elektrycznych (bez dokonywania napraw);
- 3) przestrzegać, aby nie było iskrzenia szczotek i nadmiernego grzania się silników elektrycznych;
- 4) w przypadku zauważonych usterek zameldować o tym bezpośredniemu przełożonemu, a w razie niebezpieczeństwa pracę przerwać;
- 5) przystąpić do przeładunku dopiero po otrzymaniu polecenia od przełożonego;
- 6) sprawdzić, czy tor i teren działania żurawia są wolne od jakichkolwiek przeszkód;
- 7) dawać odpowiednie sygnały dźwiękowe w czasie ruchu żurawi przesuwanych (z wyjątkiem żurawi przesuwanych ręcznie);
- 8) przestrzegać, aby stanowiska pracy żurawi samochodowych i ciągnikowych były tak wybrane, żeby podwozie żurawia było w poziomie;
- 9) przestrzegać, aby liny kotwowe żurawi masztowych były odpowiednio i równomiernie naprężone.

§ 5. Operator żurawia przy dokonywaniu przeładunku powinien:

- 1) przestrzegać, aby hak lub urządzenie chwytakowe było umieszczone w położeniu pionowym nad ciężarem, który ma być przenoszony;
- 2) przestrzegać, aby nie podnosić ciężarów przekraczających dopuszczalny udźwig żurawia; w przypadku otrzymania polecenia podniesienia ciężaru przekraczającego dopuszczalny udźwig, operator powinien odmówić wykonania polecenia; operator jest obowiązany powiadomić o tym kierownictwo zakładu;
- 3) podnieść na wysokość około 50 cm, a następnie opuścić, nie dotykając poziomu, pierwszy ciężar po rozpoczęciu pracy oraz pierwszy ciężar zbliżony do ciężaru maksymalnego celem sprawdzenia działania hamulców;
- 4) przestrzegać, aby ciężary, przenoszone poziomo, przenoszone były na wysokości co najmniej 1 m ponad przedmiotami znajdującymi się na ich drodze;
- 5) reagować tylko na sygnały pochodzące od hakowego; jednak na sygnał „stój” operator reaguje bez względu na to, przez kogo sygnał jest dany;
- 6) przestrzegać, aby nie przenosić ciężarów nad ludźmi lub stanowiskami pracy, a jeżeli ludzie znajdują się na drodze przenoszonego ciężaru – dawać sygnały ostrzegawcze;

- 7) przestrzegać, aby przy żurawiach posiadających dwie wciągarki hak wciągarki nie pracującej był podciągnięty do góry, a wciągarka unieruchomiona;
- 8) przestrzegać, aby chwytak przy przeładunku był opuszczony możliwie nisko i aby wysypywany materiał nie powodował powstawania pyłu;
- 9) przestrzegać, aby przy największym rozwinięciu liny pozostawało na bębnie przynajmniej 2,5 zwoju liny;
- 10) przerwać bezzwłocznie pracę i złożyć odpowiedni meldunek w przypadku powstania objawów nagłego zużycia się liny, spadnięcia liny z bębna lub krążka, dostania się liny do przekładni i utworzenia się na linie pętli lub węzła;
- 11) w razie uszkodzenia żurawia lub jego urządzeń opuścić ciężar, wyłączyć wyłącznik główny i wyłącznik w kabinie oraz zawiesić tabliczki z napisem „Nie uruchamiać”; gdy uszkodzenie nie pozwala na opuszczenie ciężaru, operator powinien zażądać ogrodzenia miejsca możliwego upadku ciężaru.

§ 6. Przy obsłudze urządzeń sterowniczych operator powinien:

- 1) uruchamiać i hamować wszystkie mechanizmy żurawia powoli, bez podrywów i szarpnięć; nie wolno nagle przechodzić na bieg wsteczny;
- 2) włączać urządzenia sterownicze wózka i ruchu żurawia stopniami; wyłączanie do zera powinno odbywać się szybko;
- 3) włączać urządzenia sterownicze przy podnoszeniu i opuszczaniu ciężaru powoli stosownie do rodzaju tych urządzeń;
- 4) dokonywać nastawienia steru na znak „stój”, tak aby wózek, hak lub żuraw doszły siłą swej bezwładności do pożądanego miejsca i tam się zatrzymały;
- 5) stosować małe szybkości przy pracy w pobliżu wyłączników krańcowych;
- 6) w razie niespodziewanej przerwy w dopływie prądu lub przy znacznym spadku napięcia w sieci nastawić wszystkie urządzenia sterownicze na pozycję zerową, wyłączyć główny wyłącznik w kabinie i powiadomić hakowego o przerwie w pracy; w przypadku pozostawienia ciężaru na haku przejście pod ciężarem powinno być uniemożliwione przez wystawienie posterunku.

§ 7. Operatorowi żurawia zabrania się:

- 1) opuszczania kabiny lub stanowiska urządzeń sterowniczych; jeżeli w czasie pracy operator musi z ważnych powodów opuścić swoje stanowisko, powinien najpierw powiadomić hakowego, ciężar opuścić, nastawić wszystkie urządzenia sterownicze na położenie zerowe i wyłączyć główny wyłącznik w kabinie; odstępstwa od tej zasady dopuszczane są w ramach instrukcji, wydanych przez właściwych ministrów;
- 2) pozostawiania zawieszonych ciężarów w czasie przerw lub po zakończeniu pracy, z wyjątkiem przypadków określonych w § 5 pkt 11 i § 6 pkt 6;
- 3) używania wyłączników krańcowych jako normalnego sposobu wstrzymania wózka, haka lub

żurawia;

- 4) podciągania wagonów kolejowych lub innych pojazdów przy pomocy żurawia;
- 5) otwierania pokryw luków na statkach;
- 6) wyrywania przedmiotów zagłębionych w ziemi lub przymarzniętych;
- 7) podnoszenia ciężarów przy ukośnym położeniu liny;
- 8) zbierania chwytakiem resztek materiału przeładowywanego z pokładu lub ładowni statku;
- 9) balansowania ciężarem lub chwytakiem;
- 10) podnoszenia jakiegokolwiek ciężaru przy pomocy dwu samodzielnych urządzeń przeładunkowych bez zezwolenia kierownictwa.
- 11) Pracy podczas wyładowań atmosferycznych.

III. Czynności hakowego.

§ 10. Hakowy przed podaniem sygnału powinien sprawdzić:

- 1) czy liny opasujące ciężar są nałożone prawidłowo;
- 2) czy uchwyty obejmują przedmioty tak, że nie zaistnieje niebezpieczeństwo wysunięcia się;
- 3) czy stan opakowania pozwala na dokonanie przeładunku;
- 4) czy założone są podkładki pod liny opasujące przedmioty o krawędziach ostrych lub chropowatych;
- 5) czy liny żurawia są w prawidłowym położeniu;
- 6) czy dokonanie przeładunku nie grozi niebezpieczeństwem.

§ 11. Hakowy w czasie dokonywania przeładunku powinien śledzić jego przebieg, a jeżeli zauważy nieprawidłowości lub niebezpieczeństwo, powinien dać operatorowi sygnał „stój”.

§12 Hakowy powinien być wyposażony w odpowiednią radiostację krótkofalową, która zapewni mu stały kontakt z operatorem żurawia.

IV. Czynności pracowników przeładunkowych.

§ 12. Pracownicy zatrudnieni przy przeładunku powinni wykonywać polecenia hakowego.

§ 13. Zabrania się pracownikom przeładunkowym:

- 1) przebywania pod zawieszonym ciężarem;
- 2) bezpośredniego ręcznego przytrzymywania lub kierowania zawieszonym ciężarem;
- 3) poprawiania lin lub uchwytów w czasie podnoszenia lub opuszczania ciężarów.

V. Czynności operatora po zakończeniu pracy żurawia.

§ 14. Operator żurawia po zakończeniu pracy powinien:

- 1) ustawić żuraw w położeniu wskazanym przez kierownictwo;
- 2) opuścić ciężar, hak lub chwytak na ziemię; chwytak powinien być opuszczony w stanie otwartym;
- 3) ustawić nastawniki i urządzenia sterownicze w położeniu zerowym;
- 4) wyłączyć główny wyłącznik w kabinie;
- 5) unieruchomić mechanizm obrotu kabiny;
- 6) zakotwiczyć wózek;
- 7) wyłączyć główny wyłącznik prądu;
- 8) zakotwiczyć żuraw;
- 9) przy żurawiach zasilanych ze studzienek wyjąć wtyczkę, zwinąć kabel na bębnie i zamknąć studzienkę, a kanały ślizgowe zakryć.

§ 15. Operator żurawia powinien zrobić odpowiedni zapis w książce dyżurów, powiadomić następną zmianę o stanie urządzeń żurawia i przekazać żuraw operatorowi następnej zmiany.

§ 16. W przypadku niestawienia się operatora następnej zmiany, operator może opuścić swoje stanowisko dopiero po powiadomieniu bezpośredniego przełożonego.